

STUDIJI GLUME U OSIJEKU

I.

O ovoj temi, odnosno o nastojanjima za osnivanjem sustavnog procesa za izobrazbu glumaca u Osijeku od samog vremena osnutka osječkoga Hrvatskog narodnog kazališta prije 112 godina i pa sve do nultih godina, mnogo toga znamo zahvaljujući studijama Dragana Mucića¹, Antonije Bogner Šaban², Stanislava Marijanovića³ i Zvonimira Ivkovića⁴. Na samom početku sažeto ćemo podsjetiti na kronologiju zbivanja vezanu uz kratkotrajne i krhke pothvate kazališnih entuzijasta i pedagoga koji su formirali različite tečajeve i radionice za izobrazbu glumaca da bismo se u konačnici izvorno bavili

¹ Mucić, Dragan. *Prvih četrdeset godina: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku: 1907.-1941.*, Osijek: Matica hrvatska, Ogranak Osijek, 2010.

² Bogner-Šaban, Antonija. *Kazališni Osijek*, Zagreb: AGM; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište, 1997.; Bogner-Šaban, Antonija. *Kazalište u povijesti i pamćenju: rasprave, osvrti, sjećanja*, Osijek: Matica hrvatska, Ogranak Osijek, 2011.; Bogner-Šaban, Antonija. *Kazališni čovjek Branko Mešeg*, u: *100. godina Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku: povijest, teorija i praksa - hrvatska dramska književnost i kazalište / Krležini dani u Osijeku 2007.*; priredio Branko Hećimović. Zagreb: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku: Filozofski fakultet, 2008.; Bogner-Šaban, Antonija. *Početak prije početka. Kazališni Osijek prije 1907.* u: *Dani hvarskog kazališta (XXXIV). Počeci u hrvatskoj književnosti i kazalištu*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti; Split: Književni krug, 2008.

³ Marijanović, Stanislav. *Studij glume u Osijeku*, u: *Suvremena hrvatska dramska književnost i kazalište od 1968./1971. do danas*, Prva knjiga / Krležini dani u Osijeku 1995; priredili Branko Hećimović i Boris Senker; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište: Pedagoški fakultet; Zagreb: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, 1996.

⁴ Ivković, Zvonimir. *Kazališne veze Osijeka i Pečuha/Eszek es Pecs Színhazi kapcsolata*. Osijek: Matica hrvatska, Ogranak; Pečuh: Hrvatsko kazalište u Pečuhu, 2012.; Ivković, Zvonimir. *Sjećanje na dane u osječkom kazalištu: O tri intendantska mandata*, u: *100. godina Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku: povijest, teorija i praksa - hrvatska dramska književnost i kazalište / Krležini dani u Osijeku 2007.*; priredio Branko Hećimović. Zagreb: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku: Filozofski fakultet, 2008.

kulturološkim posljedicama diplomiranja prve dvije generacije Akademijina odjeljenja Studija glume u Osijeku 1983. i 1984. godine. O trećoj generaciji osječkih akademskih glumaca koja diplomira 1996. i 1997. godine, a posebice o formiranju Odsjeka za kazališnu umjetnost pri Umjetničkoj akademiji sveučilišta u Osijeku 2004. godine, a od 2018. Akademiji za umjetnost i kulturu, bit će riječi u završnim poglavljima članka.

Pri samom početku formiranja dramskog ansambla osječkoga Hrvatskog narodnog kazališta koncem prvog i početkom drugog desetljeća 20. stoljeća mentorstvo i pedagoški rad iskusnog kazališnog djelatnika Nikole Andrića s glumcima mahom probranim iz različitih putujućih kazališnih družina označava začetke nesustavne glumačke izobrazbe u Osijeku.

Budući da nitko iz odbora Hrvatskog kazališnog društva u Osijeku čiji je osnutak inicirao te ga vodio Radoslav Bačić nije imao stručnog kazališnog znanja i iskustva koje je potrebno pri utemeljenju druge hrvatske kazališne kuće, tijekom druge polovice 1907. godine angažiran je Vukovarac Nikola Andrić, dugogodišnji intendant i dramaturg zagrebačkog kazališta, čovjek s bogatim teatarskim iskustvom, koji pak dobiva zaduženje upravljati novim kazalištem u Osijeku i formirati umjetničku družinu, odnosno dramski ansambl. Andrić uz pomoć „Narodnih novina“ upućuje poziv glumcima i glumicama spremnim za angažman u dramskom ansamblu Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku u nastajanju. Pristižu prijave iz: Zagreba – Dragutin Detelić, Krapine – Aleksandar Gavrilović sa suprugom, Rijeke, Vršca, Beograda, Karlovca, Pakraca; uglavnom glumci koji su već bili u sastavu kazališne družine ili ansambla inozemnog kazališta. Na poziv se javilo više kandidata koji nisu imali kazališno-glumačkog iskustva. Zanimljivo jest kako su se od Osječana prijavili tek Stjepan Frauenheim i Stjepan Šterfiček.⁵ Antonija Bogner-Šaban zapisuje da je Andrić tek kada je uspio riješiti osnovna materijalna pitanja i utvrditi program budućeg kazališta, mogao serioznije pristupiti stvaranju ansambla. Budući da se prijavio velik broj kandidata, od lokalnih amatera, pokojeg putujućeg glumca pa do onih koje je Nikola Andrić pridobio tijekom boravka u Pragu, kompletni se osječki ansambl oformljuje u vrlo kratkom vremenu tijekom 1907. godine. Ansambl još uvijek nije u mogućnosti nastupiti u matičnom gradu jer kazališna kuća nije riješila potpisane obveze s putujućim družinama pa odlaze u prijateljski im naklonjeni grad Varaždin u kojemu nastupaju, uvježbavaju brojne predstave u kostimima koje im daruje zagrebačko kazalište, a repertoar usmjeravaju prema hrvatskoj riznici i klasicima. U ansamblu su umjetnici koji će sljedećih godina, a neki i desetljeća, pridonositi osječkoj umjetničkoj prepoznatljivosti u sklopu hrvatskoga glumišta – Aleksandar Gavrilović, Josip Pavić, Mihajlo Milovanović, Laposava Jovanović i Tošo Stojković.⁶ Ti glumci nisu

⁵ Vidi: Mucić, Dragan. *Prvih četrdeset godina: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku: 1907.-1941.*, Osijek: Matica hrvatska, Ogranak Osijek, 2010., str. 32-48.

⁶ Bogner-Šaban, Antonija. *Kazališni Osijek*, Zagreb: AGM; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište, 1997., str. 18.

bili početnici u svome poslu; u društinama i kazalištima iz kojih su se regrutirali i stigli u Osijek stekli su određenu glumačku naobrazbu, no za njihov glumački razvitak presudan je bio ponajprije rad na uprizorenjima s iskusnim i dokazanim kazališnim stručnjakom – Nikolom Andrićem.

Prvi pokušaj formiranja škole za glumce u Osijeku rezultat je financijske, pa i, razumljivo, kadrovske krize koja je nastupila u 18. kazališnoj sezoni, 1924. godine, kada dolazi do raspuštanja dramskog ansambla uslijed smanjivanja subvencija za osječko kazalište, samim time i uskraćivanje plaća kazališnim djelatnicima. U nastojanju da upotpuni praznine nastale prebjezima iskusnih glumaca u druge kazališne sredine, uprava osječkoga kazališta na početku 18. sezone utemeljuje Dramsku i opersku školu čiji se program zapravo ponajviše zasniva na mentorskom radu s polaznicima škole i autoritetu dramskog prvaka, iskusnog glumca Milivoja Barbarića te nekolicine starijih glumaca: Stojkovića, Gavrilovića i Milovanovića. Škola je za polaznike bila besplatna, iskusni glumci u kazalištu podučavali su i mentorirali bez naknade, no ubrzo su Barbarićeva smrt i nastavak financijske krize onemogućili očekivano odgađanje glumačkog pomlatka.⁷

Antonija Bogner-Šaban izvještava i kako u prvoj polovici 20. stoljeća osječko kazalište obilježava periodična fluktuacija dramskoga (i glazbenoga) ansambla i dotok novih glumaca iz drugih sredina koji su stasali na raznorodnim tradicijama i time onemogućivali ustaljenje umjetničkog obilježja i uspostavu estetski ujednačenog repertoara. Osim pokušaja osnivanja glumačke škole u Osijeku 1924. godine, redatelj Aleksandar Vereščagin osnovao je privatni dramski studio, gdje su se održavali satovi glume i kazališne teorije, koji je također bio kratka daha, no usprkos pojedinačnim pokušajima izobrazbe glumaca u Osijeku, većina članova osječkog dramskog ansambla bili su talentirani naturščici, čija je glumačka izobrazba bila izrazito fragmentirana i oblikovala se ponajprije stalnim nastupima na osječkoj pozornici te usvajanjem različitih redateljskih pristupa, odnosno uputa.⁸ Izobrazba je glumaca osječkog ansambla Hrvatskog narodnog kazališta sve do konca šezdesetih godina 20. stoljeća bila prepuštena iskustvenim dionicama glumaca na sceni ili pak kratkotrajnim pedagoškim susretima s lokalno autoritarnim glumačkim i redateljskim osobnostima.

Formiranje početkom šezdesetih godina Komorne i Eksperimentalne scene znak je sazrijevanja alternativnih umjetničkih nazora koji će vrhunac doživjeti s Mini-Teatrom Branka Mešega u kojem se, uz raznovrsni kulturno-umjetnički sadržaj (filmske projekcije, predavanja, predstavljanja knjiga, nakladničke djelatnosti), realiziraju i glumački tečajevi za studente u suradnji s profesionalnim glumcima – Ružicom Lorković i Izido-

⁷ Usp. Mucić, Dragan. *Prvih četrdeset godina: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku: 1907.-1941.*, Osijek: Matica hrvatska, Ogranak Osijek, 2010., str. 230.

⁸ Bogner-Šaban, Antonija. *Kazališni Osijek*, Zagreb: AGM; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište, 1997., str. 26.

rom Munjinom. Navedimo i kako utemeljenje profesionalnog Dječjeg kazališta ‘Ognjena Price’ 1958. godine provocira i osnivanje pedagoškog Dramskog studija za djecu na čelu sa Zorkom Festetić te Baletnog studija koji je vodila Sofija Cvjetičanin.⁹

II.

Sve su to poznate, odijeljene ilustracije iz povijesti osječkoga kazališnog života koje svjedoče o kratkoročnim i fragmentarnim, često nerazrađenim pokušajima osječkih kazališta ili pojedinaca za sustavnijom izobrazbom glumaca koja u ovoj prigodi služi kao uvod u raspravu o formiranju seriozne ustanove koja će konačno u Osijeku uspjeti formirati akademski obrazovane glumce. Konačnom osnutku dislociranog studija glume u Osijeku prethodi nekolicina manje poznatih nastojanja za sustavnijim obrazovanjem glumačkog kadra. Primjerice, Pedagoška je akademija u Osijeku ponudila studentima hrvatskog jezika i književnosti, a i zainteresiranim studentima drugih katedri, studij glume u trajanju od dvije školske godine 1971./1972. i 1972./1973. Pod stručnim je vodstvom profesora Stevana Štukelje osamnaest studenata slušalo fakultativni kolegij glume te su iz tih dviju generacija proizašle dvije važne predstavnice osječke drame: Ana Bikić-Stanojević i Radoslava Mrkšić.

Konačno, uz Antoniju Bogner-Šaban, i Stanislav Marjanović zapisuje kako je u drugoj polovici sedamdesetih Akademija za kazalište, film i televiziju u Zagrebu sebe smatrala odgovornom za stanje u hrvatskom glumištu te se deklarativno obvezala na brigu za razvoj struke kroz sustavnu i plansku edukaciju glumaca kako u Slavoniji tako i u drugim hrvatskim urbanim sredinama, i to u suradnji s tamošnjim kazalištima i visokoškolskim ustanovama, 1978. započinje razgovore s Pedagoškim fakultetom u Osijeku i Hrvatskim narodnim kazalištem u Osijeku s jasno definiranom temom: osnivanje dislociranog studija glume u Osijeku.¹⁰

Na Akademiji sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća studiraju i Osječani koji postaju glumcima ili redateljima: Fabijan Šovagović, Antun Vrdoljak¹¹, Nada

⁹ Usp. Bogner-Šaban, Antonija. *Kazališni Osijek*, Zagreb: AGM; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište, 1997., str. 121-131.; Bogner-Šaban. *Kazalište u povijesti i pamćenju. Rasprave, osvrti, sjećanja*, Osijek: Ogranak Matice hrvatske u Osijeku, 2011., str. 64.; Bogner-Šaban, Antonija. *Kazališni čovjek Branko Mešeg*, u: *100. godina Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku: povijest, teorija i praksa - hrvatska dramska književnost i kazalište / Krležini dani u Osijeku 2007.*; priredio Branko Hećimović. Zagreb: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku: Filozofski fakultet, 2008., str. 178.

¹⁰ Usp. Marijanović, Stanislav. *Studij glume u Osijeku*, u: *Suvremena hrvatska dramska književnost i kazalište od 1968./1971. do danas*, Prva knjiga / Krležini dani u Osijeku 1995.; priredili Branko Hećimović i Boris Senker; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište: Pedagoški fakultet; Zagreb: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, 1996.

¹¹ Antun Vrdoljak tri razreda gimnazije pohađa u Osijeku.

Murat, Zlatko Madunić, Zdenka Anušić, Inge Appelt, Dunja Rajter i dr.¹² te oni zajedničkim snagama, uz intendanta osječkoga Hrvatskog narodnog kazališta Branka Mešega i direktora Drame Dejana Rebića, realiziraju ideju iz sedamdesetih godina 20. stoljeća – osnutak studija glume u Osijeku. Antonija Bogner-Šaban zapaža kako se s utemeljenjem osječkoga glumačkog studija pokušalo spasiti Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku jačanjem dramskog ansambla. Koliko god su sedamdesete bile uspješne, toliko su postojale i kazališne poteškoće: osječki akademici nisu se vraćali u Osijek, razina umjetničkog ansambla bila je neodgovarajuća, manjak glumaca ili odustajanje od članstva u osječkoj drami.¹³ Nadodajmo otegotnu okolnost: 1975. je godine, zbog dotrajalosti zgrade, zatvoreno gledalište kazališta, a otvoreno je improvizirano gledalište na samoj pozornici sve do obnove zgrade 1985. godine.

Budući da je tada Akademija za kazalište, film i televiziju u Zagrebu sebe smatrala odgovornom za stanje u hrvatskom glumištu te je nje govala razvoj struke, 1978. godine prihvaća razgovore s Pedagoškim fakultetom i Hrvatskim narodnim kazalištem u Osijeku o sustavnoj i planskoj edukaciji polaznika, budućih glumaca, ne samo u Slavoniji nego i u drugim hrvatskim regijama, i to u suradnji s tamošnjim kazalištima i visokoškolskim ustanovama, koji su temeljni preduvjet toj izobrazbi. Akademija se obvezala da će organizirati cjeloviti četverogodišnji studij glume s kandidatima iz dotične regije odabranima na temelju klasifikacijskih ispita po istim vrijednosnim mjerilima i po istom postupku koji su imali zagrebački studenti, a lokalna su kazališta morala u svojim ili drugim prostorima omogućiti praktičnu nastavu. Teorijski se dio nastave organizirao u suradnji s pedagoškim fakultetima pojedinih gradova, s time da su predavači najvažnijih studijskih kolegija bili iz Zagreba. Takva se prihvaćena zamisao počela najprije ostvarivati u Osijeku. Studij je utemeljen potpisivanjem Samoupravnog sporazuma o međusobnoj suradnji u organizaciji i izvođenju studija na područnom odjeljenju glume AKFIT-a pri Pedagoškom fakultetu u Osijeku.¹⁴

¹² Marijanović, Stanislav. *Studij glume u Osijeku*, u: *Suvremena hrvatska dramska književnost i kazalište od 1968./1971. do danas*, Prva knjiga / Krležini dani u Osijeku 1995.; priredili Branko Hećimović i Boris Senker; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište: Pedagoški fakultet; Zagreb: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, 1996., str. 222.

¹³ Bogner-Šaban, Antonija. *Kazališni čovjek Branko Mešeg*, u: *100. godina Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku: povijest, teorija i praksa - hrvatska dramska književnost i kazalište / Krležini dani u Osijeku 2007.*; priredio Branko Hećimović. Zagreb: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku: Filozofski fakultet, 2008. str. 178.

¹⁴ Vidi: Marijanović, Stanislav. *Studij glume u Osijeku*, u: *Suvremena hrvatska dramska književnost i kazalište od 1968./1971. do danas*, Prva knjiga / Krležini dani u Osijeku 1995.; priredili Branko Hećimović i Boris Senker; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište: Pedagoški fakultet; Zagreb: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, 1996., str. 223. Preuzeto iz: „Informacije” Pedagoškog fakulteta, III., br. 5, str. 7-11, od 2. listopada 1979.

Akademijino odjeljenje Studija glume u Osijeku konačno je utemeljeno 3. studenog 1979. potpisivanjem Samoupravnog sporazuma o međusobnoj suradnji u organizaciji i izvođenju studija na područnom odjeljenju glume AKFIT-a pri Pedagoškom fakultetu u Osijeku. Fabijan Šovagović vodio je prvu klasu studenata: Ivana Brkića, Velimira Čokljata, Damira Lončara, Davora Panića, Jasnu Kovačević (Odorčić), Vlastu Ramljak, Antoniju Schmidt i Željka Vukića. Osnivanje dislocirana Akademijina studija glume u Osijeku pozitivno je dočekano u tiskanim medijima te prenosimo neke od reakcija:

Davne 1736. godine umro je i pokopan u Osijeku neki siromašak kojem je u rubriku „zanimanje” bilo upisano – glumac; dvije stotine četrdeset i tri godine kasnije, u jesen ove godine, u gradu s najdužom kazališnom tradicijom u kontinentalnom dijelu Hrvatske – rođen je prvi studij glume kao (opet prvi) odjel Akademije za kazališnu i filmsku umjetnost otvoren izvan Zagreba. Ovaj, ali samo na prvi pogled, očekivani događaj zapravo je nesvakidašnji – bilo s koje ga strane promatrali. Ponajprije, napokon je jedna umjetnička akademija krenula stazama koje su još odavno utrle brojne visokoškolske ustanove što su bez mnogo muke pronašle zajednički jezik (i tekući račun) s udruženim radom. Osmero osječkih studenata glume, kojima će se dogodine pridružiti još toliko mladih kolega, prvi su glumci u povijesti našeg teatra koji se školuju za planirano, dakle gotovo zajamčeno radno mjesto.¹⁵

Intervju s dr. Draganom Mucićem, voditeljem dislociranog studija glume u Osijeku, vodi Stjepo Martinović:

(...) Vjerujemo da ćemo iz ove i iduće generacije dobiti desetak dobrih glumaca...

- Koji neće, poput njihovih kolega što se ne daju u „provinciju” biti bez posla?

- Točno. Osim u kazalištu, preciznije Hrvatskom narodnom kazalištu, posla će biti i u našem „Mini-teatru”, dječjem kazalištu „Ognjen Prica”, a i u novootvorenom područnom RTV-centru.

Vjerujem da će netko od njih poželjeti da ode u Zagreb ili neki drugi centar tek kad ga budu obasuli konkretnim ponudama – dodao je moj sugovornik.¹⁶

Intervju sa studentima dislociranog studija glume u Osijeku vodi Stjepo Martinović:

Budući glumci, osmero studenata prve godine, nisu mi mogli mnogo reći: naglasili su jedino da ih podjednako raduje to što su se mogli upisati na Akademiju u svome gradu i brine što se zbog nedolaska predavača iz Zagreba ili Sarajeva svako malo ne održi neko njima posebno važno predavanje. (...)

¹⁵ Martinović, Stjepo. *Taliniji miljenici – po SAS-u*. ARENA, listopad 1979. Citirano prema: Penović, Zvonko; Čokljat Velimir. *Osječka Talija na prijelazu stoljeća: zapisi i sjećanja Velimira Čokljata*, Osijek: Gradski odbor SDP – Osijek, Savjet za kulturu: Typoart, 2000., str. 12.

¹⁶ Ibid.

Bilješka: razgovor između novinara Stjepa Martinovića i voditelja novootvorenog studija glume Dragana Mucića.

(...) *No da vidimo što kažu studenti:*

Jasna Kovačević: - Potječem iz glumačke obitelji, a i sama sam, još kao dijete, stupila na daske. Žarko sam željela nastaviti obiteljsku tradiciju i vrlo sam sretna što ću to moći učiniti u ovako povoljnim okolnostima.

Antonija Schmidt: - Završila sam jezični smjer u osječkom Centru za usmjereno obrazovanje. Volim kazalište i nisam se dvoumila kad sam doznala da se otvara Akademijin odjel.

Vlasta Ramljak: - Najprije sam se namjeravala posvetiti studiju književnosti, ali sam promijenila odluku kad sam doznala da ću moći studirati glumu u svom rodnom gradu i da osim prijemnog ispita nema drugih prepreka. Zadovoljna sam načinom na koji se moj studij dosad odvija.

Ivan Brkić: - Izučeni sam strojar, ali sam bio tvrdo odlučio da ne studiram ništa drugo osim glume! Stoga sam propustio dvije godine čekajući priliku da se upišem na ovaj studij – vjerujem da nije bio uzalud.

Velimir Čokljat: - Također sam metalac, iz Belišća. Što da kažem osim da sam sretan što ću postati ono što sam u neku ruku bio od malih nogu. Sjećam se i sad kako sam izvodio predstavu hruštu pod trešnjom!

Željko Vukić: - Trebalo je da postanem ekonomist, ali odoh u glumce. Vjerujem da neću nikad požaliti.

Slično mi rekoše i Damir Lončar i Davor Panić – kao da su i oni, poput ostalih šestero, samo čekali trenutak otvaranja kolegija glume na osječkom Pedagoškom fakultetu.¹⁷

U sljedećoj akademskoj godini dislocirani studij glume upisuju: Đorđe Bosanac, Dubravka Crnojević (Carić), Mira Perić (Katić), Ljiljana Krička i Darko Milas. Voditelji klase bili su Fabijan Šovagović i Drago Krča. Koordinator studija bio je Branko Mešeg, a nakon njegova umirovljenja Zvonimir Ivković, tadanji intendant Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku. Studijski je program obuhvaćao temeljne stručne predmete: glumu, scenski govor i scenski pokret koje u stručnom izvedbenom programu prati nastava fonetike, povijest drame i kazališta, dramaturgija i radiofonija ili glazba te tečajna nastava iz fonetskih vježbi, pantomime i mačevanja. Konačno, ispitne predstave održavale su se u razdoblju od siječnja 1980. do travnja 1984. godine, a 1983. i 1984. godine dodijeljene su službeno i diplome prvoj dvogeneraciji osječkih akademskih glumaca iz klase Šovagović-Krča. Zanimljivost je kako su iz ispitnog repertoara čak dvije predstave uvrštene u redovit repertoar osječkoga Hrvatskoga narodnog kazališta (Šovagovićev *Sokol ga nije volio* i Lorcin *Dom Bernarde Albe*).

¹⁷ Martinović, Stjepo. *Taliniji miljenici – po SAS-u*. ARENA, listopad 1979. Citirano prema: Penović, Zvonko; Čokljat Velimir. *Osječka Talija na prijelazu stoljeća: zapisi i sjećanja Velimira Čokljata*, Osijek: Gradski odbor SDP – Osijek, Savjet za kulturu: Typoart, 2000., str. 12-13.

I na ovome mjestu valja postaviti pitanje koje je benefite za osječku kulturnu scenu donio izlazak dviju klasa akademskih glumaca. Ponajprije je profitirala osječka profesionalna kazališna scena koja prvi put unutar svoje osam desetljeća duge povijesti dobiva kazališno obrazovan ansambl, i to iz istovjetno usmjerene estetske podloge. Upravo ta jezgra novoprimitljenih članova zbog svojih godina i životnih nazora ujednačeno reagira na ponuđena redateljska rješenja. Angažiranje studenta tijekom studija, uslijed hazar-derskog poziva studentima glume intendanta Hrvatskoga narodnog kazališta Zvonimira Ivkovića, dodatno je osnažilo dramski ansambl, a ulaskom u stalni angažman početkom četvrte godine studija 1983. godine, nekolicina osječkih glumaca postaje nositeljima repertoara. No, osim benefita za profesionalnu scenu, u Osijeku se od početka osamde-setih godina, primarno zahvaljujući Akademijinu odjeljenju studija glume u Osijeku, ali i temeljitoj rekonstrukciji zgrade osječkoga kazališta finaliziranoj tek koncem studenog 1985. godine, kazališni život prakticira i unutar nekolicine alternativnih scena koje su do danas nedovoljno poznate osječkoj, pa, dakako, i hrvatskoj kulturnoj javnosti. Prije no što zabilježimo zasluge mladih glumaca pri formiranju *off-scena* u Osijeku osamde-setih godina, istaknimo da je 1978. utemeljeno kazališno udruženje *Teatar veterana* na čelu s Franom Krtićem i ostalim umirovljenim osječkim glumcima koji izvode nekoli-cinu komornih predstave te popularnih arija iz opereta i mjuzikla.

S druge strane, kazališna djelatnost odvijala se i u Centru mladih Studentskog centra u Osijeku, i to kroz kazališnu radionicu te organizaciju kazališnih gostovanja. U ob-jema djelatnostima težilo se stvaranju alternativnog kazališnog programa primjerenog i namijenjenog mladima, odnosno različitog od repertoara dvaju postojećih osječkih ka-zališta – Hrvatskoga narodnog kazališta i Dječjeg kazališta. Ondje se odgajala nova ka-zališna publika i usmjeravala prema suvremenom kazališnom izričaju kako kazališnim radionicama tako i redovitom organizacijom gostovanja mahom alternativnih kazališta. Mladi osječki profesionalni glumci i studenti dislociranog studija glume u Osijeku bili su nositelji kazališne djelatnosti u Centru mladih. Kazališne radionice u organizaciji Studentskog centra imale su profesionalnu i amatersku scenu. Na profesionalnoj sceni okupljali su se osječki diplomirani glumci i studenti Akademijina dislociranog studija oko pojedinih kazališnih projekata koji su se godišnje ostvarivali dva do tri puta. Za vodstvo kazališne djelatnosti u Centru mladih bilo je zaduženo uredništvo od pet čla-nova (predstavnici kazališnih radionica – profesionalne i amaterske) te urednik-voditelj kazališnog programa. U *Programu aktivnosti Centra mladih u 1983. g.* stoji:

*U kazališnoj radionici pokušat ćemo ostvariti dva kazališna projekta. Budući da Centar mladih nema u svom sastavu stalnih glumaca, on će se i dalje oslanjati na stu-dente AKFIT-a, koji bi trebali, danas više nego prije, biti nosioci kazališnog zbivanja u Osijeku. Angažirat ćemo mlade, profesionalne redatelje iz drugih centara, jer takvih u Osijeku nema.*¹⁸

¹⁸ Vidi u: *Program aktivnosti centra mladih u 1983. g. s financijskim pokazateljima*. Studentski cen-trar PJ „Centar mladih”, Osijek, rujna 1982., str. 2.

U drugoj polovici osamdesetih postojao je još jedan manje poznati alternativni kazališni prostor u Osijeku – TV Mini Teatar. Riječ je o osuvremenjenoj inačici Mini Teatra koji je osnovao Branko Mešeg u šezdesetim godinama prošloga stoljeća. TV Mini Teatar bio je društvena organizacija osnovana na prijedlog Savjeta „Revije“, časopisa za književnost, kulturu i društvena pitanja, i TV studija Osijek radi stvaranja uvjeta za nove oblike okupljanja mladih, sadržajnijeg stvaralačkog rada i kvalitetnije, prisnije interakcije između umjetnika i publika. Potreba za osnivanjem takve organizacije navodi se u dokumentu *Prijedlog programa TV Minateatra (u osnivanju) za 1986. godinu*:

U kazališnom životu grada, bez obzira na teške uvjete za normalan rad profesionalnih kuća, desili su se posljednjih godina veći pomaci koji su unijeli svježinu u prilaze kazališnoj umjetnosti, a kulturnim zbivanjima novi kvalitet. Prije svega, mislimo na dvije generacije diplomiranih glumaca na osječkom odjeljenju Akademije za kazalište, film i televiziju Zagreb, pojavu povremenih i stalnih kazališnih grupa, okupljenih oko jedne predstave ili usmjerenja, u okviru institucija ili društvenih organizacija, generacijski ili programskih združenih.

Kazališne kuće svojim nastudiranim usmjerenjima pružaju dugoročniju sigurnost, uokvirivanjem umjetnika u usvojena pravila obezbjeđuju bilješke za povijest, ali nerado se upuštaju u neproverene izlete, svjesni administrativnih zamki i birokratskih zavrzama koje nude ustaljene odredbe svojih pravila igre, često odviše dalekih kazališnim igrama. I zato je poželjno željeti nešto drugo.

(...) Osnovno opredjeljenje u programu rada kazališnih radionica su nova djela naših autora i klasici dramske literature, koji po mišljenju uredništva (umjetničkog odbora) zrače kazališnim osvježenjima. I komorni prostor TV studija u Osijeku, u kojem će se predstave igrati – uslovljava izbor teksta, broj glumaca, opremu predstave i broj gledalaca, što predstavlja određena ograničenja, ali mogu donijeti i visoki kvalitet kazališne umjetnosti. Nosioci projekta (režije) kazališnih radionica TV MINITEATRA u 1986. su Vanja Drach, Joško Juvančić, Branko Mešeg, Damir Munitić, Mirjana Ojdanić i Georgij Paro. U realizaciji svojih projekata TV MINITEATAR će ostvarivati suradnju na pojedinim programima sa Dramskom redakcijom TV Zagreb, Hrvatskim narodnim kazalištem i Dječjim kazalištem „O. Prica“ Osijek. U ovoj suradnji TV MINITEATAR posebno naglašava neophodnost alternativnog kazališta u Osijeku radi pružanja mogućnosti svestranog razvoja umjetnika, a posebno mladih glumaca, koji zbog specifičnosti repertoara i broja predstava nisu u vlastitim kućama u mogućnosti pokazati svoja umijeća i moguća usmjerenja. (...)¹⁹

U Osijeku je također postojao još i „KAMO“ – Kazališni atelje mladih Osijek o čijem osnivanju i jednoj produkciji nalazimo podatak u *Pregledu kritika i osvrta o radu davalaca usluga kulture općine Osijek u 1982. godine*:

¹⁹ Vidi: *Prijedlog programa TV Minateatra (u osnivanju) za 1986. godinu*, 30. IX. 1985., Osijek, str. 1-3.; *Statut TV MINITEATRA Osijek*, 11. X 1985., Osijek, str. 1.

„Kamovci“ su oformirali grupu koja kompletno djeluje i pokušava druženjem doći do teatra i predstave. To je dobar put i u kazalištu i u amaterizmu. Krenuli su od teksta „Paukova mreža“ svog člana i očito vođe grupe Saše Odorčića, koji, na žalost nije neka literatura, no što ne znači da se nije moglo i bolje redateljski artikulirati. U svakom slučaju i ovo je dobar amaterski put! (...)”²⁰

Osamdesete su zlatne godine osječkoga ukupnog kazališnog života, a zasluge ponajprije pripadaju osnivanju Akademijina dislociranog studija glume u Osijeku u studenom 1979. godine koje će u konačnici producirati nekolicinu kvalitetnih dramskih glumaca, i danas nositelja repertoara ne samo osječkoga Hrvatskoga narodnog kazališta. Kreativna energija mladih umjetnika pozitivno utječe ne samo na kazališni život grada osnivanjem nekolicine alternativnih scena i postupno preuzimanje glavnih rola u profesionalnom kazalištu već pozitivno djeluje na cjelokupnu kulturnu i društvenu atmosferu u Osijeku u osamdesetim godinama 20. stoljeća.

Prijamni ispit za upis treće klase studenata glume održao se 1. listopada 1992. u izuzetno teškim okolnostima uslijed ratnih razaranja grada. Nakon obavljenog upisa 23. studenoga 1992. studij pohađaju: Saša Anočić, Hrvoje Barišić, Tatjana Bertok, Lidija Florijan, Vjekoslav Janković, Kornelija Kočiš, Dražen Kolar, Sandra Lončarić, Krešimir Mikić, Mario Rade i Slaven Špišić. Studijski program iz predmeta struke, glume, scenskog govora i pokreta osvježen je novim primjerenim sadržajima. Kolegiji koje su studenti treće klase glume slušali bili su: Gluma, Scenski govor I, Scenski pokret I, Osnove plesa I, Akrobatika I, Glazbeni izraz I, Hrvatski jezik, Fonetika, Književnost I, Povijest umjetnosti, Psihologija, Engleski jezik I, Teorija književnosti, Povijest drame i kazališta, Dramaturgija, Scensko kretanje (društveni ples), Glazbeni izraz, Radiofonija.

Mentorstvo treće generacije i kolegij Glume preuzeo je Damir Munitić u prve dvije studijske godine, a potom na trećoj godini Tomislav Radić, da bi četvrtu godinu ponovno mentorirao Munitić zajedno s Dragom Krčom. Nastavu scenskoga govora izvodila je Ružica Lorković uz pomoć Vlaste Ramljak na prvoj studijskoj godini, a na drugoj, trećoj i četvrtoj Vlasta Ramljak uz pomoć Tonka Lonze i Damira Lončara. Scenski pokret vodila je Ksenija Čorić u suradnji s Viktorijom Tereščenko.

III.

Danas nekolicina akademski obrazovanih osječkih glumaca proisteklih iz tri klase dislociranog studija glume zagrebačke Akademije dramske umjetnosti u Osijeku, Vlasta Ramljak, Tatjana Bertok-Zupković i Vjekoslav Janković, rade kao nastavnici na Odsjeku za kazališnu umjetnost Akademije za umjetnost i kulturu Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera.

²⁰ Pregled kritika i osvrti o radu davalaca usluga kulture općine Osijek u 1982. godini – Izvaci, Osijek, prosinac 1982.

Naime, nakon treće generacije koja je diplomirala 1996./1997. godine uslijedila je ponovno duga stanka sve do 18. listopada 2004., kada Umjetnička akademija kao jedina umjetničko-nastavna sastavnica Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku dobiva dopusnicu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republiku Hrvatske za obavljanje umjetničko-nastavne djelatnosti. Prvu generaciju studenata upisuje akademske 2004./2005. godine, a od akademske 2005./2006. studijski se programi provode u skladu s odredbama Bolonjskog procesa. Umjetničku akademiju činile su do 2018. godine tri podsastavnice: Odsjek za glazbenu umjetnost, Odsjek za likovnu umjetnost i Odsjek za kazališnu umjetnost.

Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku nastala je pak 2018. godine spajanjem Umjetničke akademije u Osijeku i Odjela za kulturologiju u sastavu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i pravna je sljednica obiju institucija. Na Akademiji se izvode sveučilišni preddiplomski, diplomski i poslijediplomski umjetnički i znanstveni studiji te se podjednako razvijaju vrhunsko umjetničko stvaralaštvo i znanstvenoistraživački rad. Akademija je smještena u nekoliko zgrada u sklopu osječkoga Sveučilišnoga kampusa i u zgradi Rektorata u baroknoj Tvrđi. Bivša Umjetnička akademija, na čijim je institucijskim i kadrovskim temeljima nastala sadašnja Akademija za umjetnost i kulturu, osnovana je kao prva umjetničko-nastavna sastavnica Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Na internetskim stranicama Akademije za umjetnost i kulturu pronalazimo sljedeće rečenice:

Akademija je danas visoko učilište koje ustrojava i izvodi sveučilišne studije, znanstveni i umjetnički rad u više znanstvenih, obrazovnih i umjetničkih područja, preddiplomske, diplomske i poslijediplomske sveučilišne studije vizualne, glazbene, kazališne i primijenjene umjetnosti, medijske kulture i kulturalnog menadžmenta te kreativnih terapija. Akademija je jedina umjetničko-nastavna i znanstveno-nastavna sastavnica Sveučilišta (i cijele Republike Hrvatske) koja omogućuje vrhunsku naobrazbu integracijom umjetničkih sadržaja sa snažnom, društveno-humanističkom znanstvenom komponentom. To je bilo moguće ostvariti samo primjenom različitih studijskih programa koji se stalno unaprjeđuju i obogaćuju najnovijim znanstvenim spoznajama. Naš trajni cilj ostaje promicanje i predstavljanje kulturne, umjetničke i regionalne posebnosti u odnosu na širi europski kontekst.

Kao važan čimbenik razvoja istočne Hrvatske, u kojoj živi oko milijun stanovnika, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera i Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku iznimno su važni za daljnji razvoj, diferencijaciju i profesionalizaciju umjetničkoga i kulturnoga života toga dijela Hrvatske zbog dvaju iznimno bitnih razloga: ponajprije zato što postoji jasna potreba za visokoobrazovanim djelatnicima iz posebnih područja kulture, medija i kreativnih industrija, a potom i zato što se budućnost svakoga društva i nacije temelji na formiranju što većega broja društveno odgovornih, kritički raspo-

loženih i široko obrazovanih mladih ljudi koji će znati donijeti odgovore na pitanja koja još nisu ni postavljena.²¹

Akademija se s dva međunarodna kazališna projekta što ih realiziraju nastavnici i studenti predstavlja široj javnosti od početka svojega djelovanja. Riječ je o danas iznimno vidljivim u europskom kazališnom kontekstu: Međunarodnom susretu kazališnih akademija *Dioniz*, na kojem sudionici razmjenjuju stečena znanja, vještine i iskustva iz područja kazališne umjetnosti, te Međunarodnoj reviji lutkarstva, *LUTKOKAZ*, na kojoj se prezentacijama, radionicama i predstavama sudionike upoznaje s novostima iz područja lutkarstva.

Studij glume na osječkoj se Akademiji realizira kroz: preddiplomski studij glume i lutkarstva, diplomski studij glume te diplomski studij neverbalnog teatra. Sva tri studija pripadaju Odsjeku za kazališnu umjetnost, u čijem se sastavu još nalaze diplomski studij lutkarske animacije te diplomski studij lutkarske režije.

Popis kolegija prema modulima s nositeljima i suradnicima na preddiplomskom studiju glume i lutkarstva u akademskoj godini 2019./2020.:

NAZIV KOLEGIJA	Nositelj kolegija
MODUL GLUMA – OBAVEZNI	
Gluma: rad glumca na sebi	Jasmin Novljaković
Gluma: rad glumca s partnerom (radnja)	Jasmin Novljaković
Gluma: dramski lik (biografija)	Majkl Mikolić
Gluma: glumac i uloga	Majkl Mikulić
Gluma: tehnike glume	Zlatko Sviben
Gluma: igra u žanru	Zlatko Sviben
MODUL ANIMACIJA – OBAVEZNI	
Animacija: dijelovi tijela i predmeti	Maja Lučić
Animacija: marionete	Ljudmila Fedorova
Animacija: ručne i mimičke lutke	Maja Lučić
Animacija: lutke na štapu	Hrvoje Seršić
Animacija: animacija u troje	Tamara Kučinović
Animacija 6: kombinirane tehnike	Hrvoje Seršić
MODUL POKRET – OBAVEZNI	
Pokret 1: rad na tijelu	Maja Đurinović
Pokret 2: rad s partnerom i rekvizitom	Maja Đurinović
Pokret 3: osnove baleta	Vuk Ognjenović
Pokret 4: modernizam u plesu	Maja Đurinović

²¹ <http://www.uaos.unios.hr/o-akademiji-2/> (3. 9. 2019.).

Pokret 5: osnove mimoskog i klaunskog teatra	Alen Čelić
Pokret 6: forma, stil, žanr	Alen Čelić
MODUL govor – OBAVEZNI	
Govor 1: impostacij glasa	Barbara Rocco
Govor 2: zborna govorenje i heksametar	Vlasta Ramljak
Govor 3: pripovijedanje i narodna poezija	Tatjana Bertok-Zupković
Govor 4: vezani stih	Tatjana Bertok-Zupković
Govor 5: dijalekti	Vlasta Ramljak
Govor 6: umjetnička proza	Tatjana Bertok-Zupković
MODUL TEORIJA – OBAVEZNI	
Povijest 1: antika	Sanja Nikčević
Povijest 2: srednji vijek i renesansa	Sanja Nikčević
Povijest 3: elizabetinsko kazalište	Sanja Nikčević
Povijest 4: od klasicizma do romantizma	Sanja Nikčević
Povijest 5: od realizma do teatra apsurdna	Sanja Nikčević
Povijest 6: moderna i postmoderna	Andrej Mirčev
Estetika lutkarstva 1	Livija Kroflin
Estetika lutkarstva 2: pregled svjetskog lutkarstva	Livija Kroflin
Estetika lutkarstva 3: europsko lutkarstvo do 19. st.	Livija Kroflin
Estetika lutkarstva 4: europsko lutkarstvo 20. st. I.	Livija Kroflin
Estetika lutkarstva 5: europsko lutkarstvo 20. st. II.	Livija Kroflin
Estetika lutkarstva 6: hrvatsko lutkarstvo	Livija Kroflin
Engleski jezik 1	Jurica Novaković
Engleski jezik 2	Jurica Novaković
Engleski jezik 3	Sanja Nikčević
Engleski jezik 4	Sanja Nikčević
MODUL TEORIJA – IZBORNI	
Hrvatski jezik (naglasni sustav)	Sanja Nikčević
Fonetika	H. Sablić Tomić

Elementi glazbene pismenosti	Antoneta Radočaj Jerković
Dječja književnost	H. Sablić Tomić
Osnove komunikacije	H. Sablić Tomić
Psihologija	Daniela Šincek
Književnost 1	H. Sablić Tomić
Književnost 2	H. Sablić Tomić
Književnost 3	H. Sablić Tomić
Književnost 4	H. Sablić Tomić
Književnost 5	H. Sablić Tomić
Književnost 6	H. Sablić Tomić
Njemački jezik 1	Sanja Nikčević
Njemački jezik 2	Sanja Nikčević
Umjetnost u književnosti	H. Sablić Tomić
Čitanje grada	H. Sablić Tomić
Umjetnost i grad	H. Sablić Tomić
Kultura grada	H. Sablić Tomić
MODUL GOVOR – IZBORNI	
Glas: scensko u glasu	Barbara Rocco
Glas: pokret u glasu	Barbara Rocco
Glas: transformacije u glasu	Barbara Rocco
Glas: scensko pjevanje	Barbara Rocco
Glas: dugo izvođenje	Barbara Rocco
Glas: glas lutke	Barbara Rocco
Kazalište za mladu publiku	Robert Raponja
Dramaturgija	Marijana Nola
Dramska pedagogija	Zlatko Miliša
Lutkarska tehnologija	Ria Trdin
Lutka u edukaciji i terapiji	Livija Kroflin

Dramaturgija lutkarstva 1	Hrvoje Seršić
Dramaturgija lutkarstva 2	Hrvoje Seršić
Maske	Ria Trdin
Osnove režije	Robert Raponja
Povijest odijevanja 1	Jasmina Pacek
Povijest odijevanja 2	Jasmina Pacek
Povijest odijevanja 3	Jasmina Pacek
Vizualni identitet	Jasmina Pacek
Kostimografski praktikum 1	Zdenka Lacina
Kostimografski praktikum 2	Zdenka Lacina
Kostimografski praktikum 3	Zdenka Lacina
Vizualna retorika	Saša Došen
Lutkarske tehnologije 1	Ria Trdin
Lutkarske tehnologije 2	Ria Trdin
Lutkarske tehnologije 3	Ria Trdin
Dramaturgija karaktera	Marijana Nola
Pjevanje 1	Antoneta Radočaj Jerković
Pjevanje 2	Antoneta Radočaj Jerković
Produkcijaska radionica	Robert Raponja
Mačevanje	Vuk Ognjenović
Akrobatika	Maja Đurinović
Društveni plesovi	Vuk Ognjenović
Radionica scenskog pokreta	Maja Đurinović
Stručna radionica	Maja Đurinović
Instrument: gitara 1	Oliver Oliver
Instrument: gitara 2	Oliver Oliver
Instrument: gitara 3	Oliver Oliver
Instrument: gitara 4	Oliver Oliver
Instrument: klavir 1	Konstantin Krasnitski
Instrument: klavir 2	Konstantin Krasnitski
Instrument: klavir 3	Konstantin Krasnitski
Instrument: klavir 4	Konstantin Krasnitski
Umjetnička praksa	Maja Đurinović
Radiodrama – radionica	H. Sablić Tomić

Popis kolegija prema modulima s nositeljima i suradnicima na diplomskom studiju glume i lutkarstva koji se realizira unutar jednopredmetnog i dvopredmetnog studija u akademskoj godini 2019./2020. sadržava obvezne kolegije: Majstorska radionica glume 1: glumac pred dramskim tekstom i Majstorska radionica glume 2: glumac pred dramskim tekstom koje izvode prof. dr. art. Robert Raponja, izv. prof. art. Tatjana Bertok Zupković i doc. art. Domagoj Mrkonjić. Zatim Majstorska radionica glume 3: gluma pred kamerom koju izvode izv. prof. art. Vjekoslav Janković, doc. art. Davor Šarić i doc. art. Marijana Nola. Diplomski studij zaključuje se diplomskom predstavom: razvoj uloge u cjelovečernjoj predstavi (praktični dio diplomskog ispita) koju pristupnik priprema s mentorom.

Diplomski studij neverbalnog teatra realizira se kroz tri obvezne majstorske radionice te izbornim općim i stručnim kolegijima.

Odsjek za kazališnu umjetnost Akademije za umjetnost i kulturu nudi zajedničke izborne opće i stručne kolegije za diplomske studije glume i neverbalnog teatra²²:

IZBORNI OPĆI	Nositelj predmeta
Povijest drame i kazališta 1 – antika, srednji vijek i renesansa	Alen Biskupović
Povijest drame i kazališta 2 – klasicizam, barok i 19. stoljeće	Alen Biskupović
Povijest drame i kazališta 3 – realizam, modernizam i suvremeno kazalište	Alen Biskupović
Postdramsko kazalište 1	Andrej Mirčev
Postdramsko kazalište 2	Andrej Mirčev
Povijest hrvatskog kazališta	Alen Biskupović
Filozofsko mišljenje	Andrej Mirčev
Estetika	Andrej Mirčev
Psihologija scenske ekspresije	Damir Marinić
Psihologija improvizacije	Damir Marinić
Psihologija rada s ansamblom	Damir Marinić
Osnove metode debriefinga	Damir Marinić
Književnost – kazalište – film 1	Helena Sablić-Tomić
Književnost – kazalište – film 2	Helena Sablić-Tomić
Povijest umjetnosti 1	Margareta Turkalj-Podmanicki
Povijest umjetnosti 2	Margareta Turkalj-Podmanicki

²² <http://www.uaos.unios.hr/odsjek-za-kazalisnu-umjetnost/#> (3. 9. 2019.).

Povijest glazbe 1	Brankica Ban
Povijest glazbe 2	Brankica Ban
Uvod u znanstveno istraživački rad	Helena Sablić-Tomić
Suvremena američka drama	Sanja Nikčević
Suvremena hrvatska drama	Sanja Nikčević
Povijesna drama	Sanja Nikčević
Teorije drame	Alen Biskupović
Žanr: dokumentarna drama	Sanja Nikčević
Žanr: melodrama	Sanja Nikčević
Žanr: komedija	Sanja Nikčević
Žanr: kabaret	Alen Biskupović
Žanr: od tragedije do drame	Sanja Nikčević
Žanr: drama za mladu publiku	Marijana Nola
Žanr: performans	Jasmin Novljaković
Hrvatska dramska moderna	Alen Biskupović
Kazališna kritika	Sanja Nikčević
Transkulturalizam i izvedba	Leo Rafolt
Teorije izvedbe i izvedbeni studiji	Leo Rafolt
Politika izvedbe: čitanja	Leo Rafolt
Kulturne politike	Helena Sablić-Tomić, Igor Gajin, ass.
Kulturni menadžment	Robert Raponja
Povijest filozofije kazališta	Zlatko Sviben
IZBORNI OPĆI GLUMA	
Teorije i poetike glume	Zlatko Sviben
Etika glume	Robert Raponja
Umjetnost lutkarske režije	Livija Kroflin
IZBORNI OPĆI NEVERBALNI TEATAR	
Plesno kazalište	Maja Đurinović
Korpografija	Maja Đurinović
Ritual i ples 1	Maja Đurinović

Ritual i ples 2	Maja Đurinović
Ambijentalno kazalište	Jasmin Novljaković
Tradicijske izvedbe u suvremenosti	Suzana Marjanić
Analiza pokreta	Sanela Janković Marušić
Plesna improvizacija	Sanela Janković Marušić
IZBORNI STRUČNI GLUMA	
Glazbena igra: mjuzikl	Robert Raponja
Fizičko kazalište	Jasmin Novljaković
Umijeće govora i glasa 1	Tatjana Bertok-Zupković
Umijeće govora i glasa 2	Tatjana Bertok-Zupković
Umijeće govora i glasa 3	Tatjana Bertok-Zupković
Umijeće glasa – pjevanje	Danijela Pintarić
Umijeće audicije	Goran Grgić
Umijeće javnog nastupa	Goran Grgić
Gluma u radio drami	Vjekoslav Janković
Dramska pedagogija	Tatjana Bertok Zupković
IZBORNI STRUČNI LUTKARSKA REŽIJA	
Dramatizacija (lutkarski tekst za djecu) 1	Tamara Kučinović
Dramatizacija (lutkarski tekst za odrasle) 2	Tamara Kučinović
Dramaturgija glazbe i zvuka	Tamara Kučinović
Glumački trening za lutkarskog redatelja 1	Ljudmila Fedorova
Glumački trening za lutkarskog redatelja 2	Ljudmila Fedorova
Glumački trening za lutkarskog redatelja 3	Ljudmila Fedorova
IZBORNI STRUČNI DRAMSKA REŽIJA	
Dramaturški praktikum 1	Marijana Nola
Dramaturški praktikum 2	Marijana Nola
Dramaturški praktikum 3	Marijana Nola
Rad redatelja s glumcima	Robert Raponja
Čitanje prostora – scenografski praktikum	Jasmin Novljaković
Dramatizacija (dramska režija) 1	Marijana Nola

Dramatizacija (dramska režija) 2	Marijana Nola
Dramsko pismo za djecu	Marijana Nola
Redateljski praktikum 1: inspicijentura i tehnika	Zlatko Sviben
Redateljski praktikum 2	Jasmin Novljaković
Redateljski praktikum 3	Robert Raponja
IZBORNI STRUČNI NEVERBALNI TEATAR	
Scenske plesne tehnike 1	Sanela Janković Marušić
Scenske plesne tehnike 2	Sanela Janković Marušić
Scenske plesne tehnike 3	Sanela Janković Marušić
Klasični balet	Vuk Ognjenović
Povijesni i karakterni plesovi	Vuk Ognjenović
Društveni i latinoamerički plesovi	Vuk Ognjenović
Metoda Grotowski	Jasmin Novljaković
Suvremeni cirkus	Tamara Kučinović
Multimedijsko kazalište	Jasmin Novljaković
Klaun u meni	Maja Đurinović
Uvod u japanski budo	Leo Rafolt
IZBORNI STRUČNI	
Oblikovanje svjetla MA-1	Deni Šesnić
Oblikovanje svjetla MA-2	Deni Šesnić
Video snimanje i produkcija MA-1	Davor Šarić
Video snimanje i produkcija MA-2	Davor Šarić
Oblikovanje zvuka u kazalištu MA-1	Davor Dedić
Oblikovanje zvuka u kazalištu MA-2	Davor Dedić

LITERATURA:

Bogner-Šaban, Antonija. *Kazališni čovjek Branko Mešeg*, u: *100. godina Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku: povijest, teorija i praksa - hrvatska dramska književnost i kazalište / Krlježini dani u Osijeku 2007.*; priredio Branko Hećimović. Zagreb: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku: Filozofski fakultet, 2008.

- Bogner-Šaban, Antonija. *Kazališni Osijek*, Zagreb: AGM; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište, 1997.
- Bogner-Šaban, Antonija. *Kazalište u povijesti i pamćenju. Rasprave, osvrti, sjećanja*, Osijek: Ogranak Matice hrvatske u Osijeku, 2011.
- Bogner-Šaban, Antonija. *Početak prije početka. Kazališni Osijek prije 1907.* u: *Dani hvarskog kazališta (XXXIV). Počeci u hrvatskoj književnosti i kazalištu*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti; Split: Književni krug, 2008.
- Ivković, Zvonimir. *Kazališne veze Osijeka i Pečuha / Eszek es Pecs Szinhazi kapcsolata*. Osijek: Matica hrvatska, Ogranak; Pečuh: Hrvatsko kazalište u Pečuhu, 2012.
- Ivković, Zvonimir. *Sjećanje na dane u osječkom kazalištu: O tri intendantska mandata, u: 100. godina Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku: povijest, teorija i praksa - hrvatska dramska književnost i kazalište / Krležini dani u Osijeku 2007.;* priredio Branko Hećimović. Zagreb: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku: Filozofski fakultet, 2008.
- Marijanović, Stanislav. *Studij glume u Osijeku, u: Suvremena hrvatska dramska književnost i kazalište od 1968./1971. do danas*, Prva knjiga / Krležini dani u Osijeku 1995; priredili Branko Hećimović i Boris Senker; Osijek: Hrvatsko narodno kazalište: Pedagoški fakultet; Zagreb: Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, 1996.
- Martinović, Stjepo. *Talijni miljenici-po SAS-u*. ARENA, listopad 1979. Citirano prema: Penović, Zvonko; Čokljat Velimir. *Osječka Talija na prijelazu stoljeća: zapisi i sjećanja Velimira Čokljata*, Osijek: Gradski odbor SDP-Osijek, Savjet za kulturu: Typoart, 2000., str. 12.
- Mucić, Dragan. *Prvih četrdeset godina: Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku: 1907.-1941.*, Osijek: Matica hrvatska, Ogranak Osijek, 2010.
- Pregled kritika i osvrti o radu davalaca usluga kulture općine Osijek u 1982. godine – Izvaci*, Osijek, prosinac, 1982.
- Prijedlog programa TV Minateatra (u osnivanju) za 1986. godinu*, Osijek, 30. IX. 1985.
- Program aktivnosti centra mladih u 1983. g. s financijskim pokazateljima*. Studentski centar PJ, 'Centar mladih', Osijek. Osijek, rujna 1982.
- Statut TV MINITEATRA Osijek*, Osijek, 11. X. 1985.

INTERNETSKJE POVEZNICE:

<http://www.uaos.unios.hr/o-akademiji-2/> (3. 9. 2019.)

<http://www.uaos.unios.hr/odsjek-za-kazalisnu-umjetnost/#> (3. 9. 2019.)